**Проект!**

# МОТИВИ
# КЪМ ПРОЕКТ НА НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № Н-1 ОТ 2023 Г. ЗА ВПИСВАНЕТО, КВАЛИФИКАЦИЯТА И ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯТА НА ВЕЩИТЕ ЛИЦА

**Причини, които налагат изменение и допълнение на Наредбата:**

Анализът по прилагането на Наредба № Н-1 от 2023 г. за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица установи необходимост от нормативни промени, с които да се постигне:

1. актуализиране на възнагражденията на вещите лица;

2. регламентиране на процедура по актуализиране на списъците в случаите, когато възникнат основания за отписване на експерти;

3. изрично въвеждане на възможност кандидатите за включване в списъците на вещите лица да отстранят нередовности на подаденото заявление и/или приложенията към него;

4. намаляване на административната тежест за кандидатите за включване в списъците на вещите лица;

5. регламентиране на начина на заплащане на възнагражденията и разходите на експертите в случаите, когато те са назначени по разследвания, възложени от европейските делегирани прокурори на следователи от Националната следствена служба;

6. детайлизиране на правата и задълженията на служителите от Министерство на правосъдието, имащи достъп до Информационната система „Единен регистър на вещите лица";

7. привеждане в съответствие на подзаконовия нормативен акт със Закона за съдебната власт (ЗСВ);

8. разширяване на приложното поле на акта и върху специалисти, назначени от органите на съдебната власт, органите на досъдебното производство и тези по изпълнителни дела, които не са вписани в списъците.

**Целите, които се поставят:**

**1. Облекчаване на кандидатите за включване в списъци на вещи лица чрез:**

1.1. Въвеждане на заявление за включване в списъци на вещи лица по образец;

1.2. Предвиждане на задължение за органите по чл. 9, ал. 3 и ал. 4 от Наредбата да установяват служебно съдебния статус на кандидатите – български граждани, заемането на академичната длъжност, придобита след 1 януари 2012 г. образователно-квалификационна степен „магистър", „бакалавър" и висше образование, придобито във висши учебни заведения в чужбина след месец април 2009 г.

Регистърът по чл. 10, ал. 2, т. 3, буква „в‘‘ от Закона за висшето образование (Регистър на всички действащи, прекъснали и завършили студенти и докторанти, по степени на обучение и по професионални направления (РДПЗСД) ) се води и поддържа като електронна база данни от министъра на образованието и науката чрез Националния център за информация и документация (НАЦИД), като е съобразено, че в РДПЗСД се вписват всички данни и обстоятелства относно процеса на дипломиране и е осигурен достъп до сканираните изображения на документите за завършено висше образование, издадени след 1 януари 2012 г., а Обединеният регистър за академично признаване предоставя информация за всички издадени, отказани или обезсилени удостоверения за признаване на дипломи за висше образование издадени след април 2009 година. Заеманата от кандидатите академична длъжност ще се проверява служебно чрез поддържания от НАЦИД официален публичен „Регистър на академичния състав и защитените дисертационни трудове“.

**2. Увеличение на размера на почасовото възнаграждение на вещите лица**, като същото се определя като 3,5 % от установената минимална работна заплата за страната към датата на възлагане на експертизата. Определеният от 1 януари 2024 г. размер на минималната месечна работна заплата за страната е 933 лв., като размерът ѝ се повиши със 153 лв. спрямо досегашната ѝ стойност, с оглед на което предложеното увеличение на възнаграждението отговаря на общите принципи за пропорционалност, разумност и предвидимост. За осигуряване на адекватност на възнагражденията на вещите лица, както и за гарантиране на възможността за покриване на направените от тях разходи, се предлага увеличаване на възнаграждението по чл. 20 от Наредбата със 100 % и на разходите за нощувка от 50 на 150 лв.

С цел гарантиране на своевременното заплащане на възнагражденията и разходите на вещите лица се предлага и допълване на конкретен срок за изплащане на пътни, дневни и квартирни пари за всяко явяване на вещото лице пред органа, назначил експертизата, или пред органа, който го е призовал. Допълнително се намалява срокът за изплащане на възнаграждението на вещото лице за извършената експертиза, както и направените разходи за използваните материали, консумативи, пособия, технически средства, машинно и компютърно време и други необходими разходи.

Проектът предвижда изрично регламентиране на начина на заплащане на възнагражденията и разходите на експертите в случаите, когато те са назначени по разследвания, възложени от европейските делегирани прокурори на следователи от Националната следствена служба. За осъществяване на своите функции по Регламент (ЕС) 2017/1939 на Съвета от 12 октомври 2017 г. за установяване на засилено сътрудничество за създаване на Европейска прокуратура (ОВ, L 283/1 от 31 октомври 2017 г.) европейските делегирани прокурори се подпомагат от самостоятелна администрация, организацията на работата на която е определена с Правилника за администрацията на европейските делегирани прокурори в Република България (издаден от Висшия съдебен съвет, обн., ДВ, бр. 12 от 2023 г.). Средствата за дейността на европейските делегирани прокурори и на администрацията се осигуряват от бюджета на съдебната власт.

Основен принцип, залегнал в Регламент (ЕС) 2017/1939, е гарантирането на пълната самостоятелност и независимост на Европейската прокуратура. В тази връзка досегашния Пленум на Висшия съдебен съвет е определил за разпоредител с бюджета, определен за дейността на европейските делегирани прокурори и на Администрацията на европейските делегирани прокурори от Република България, европейският делегиран прокурор по чл. 139а, ал. 1 ЗСВ.

С решение на досегашния Пленум на Висшия съдебен съвет европейският делегиран прокурор по чл. 139а, ал. 1 от Закона за съдебната власт е определен за третостепенен разпоредител в структурата на второстепенния разпоредител по бюджета на съдебната власт - Прокуратурата на Република България.

Изплащането на възнаграждението и разходите на вещото лице по Наредбата Н-l от 2023 г. за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица по разследвания, възложени от европейски делегирани прокурори на следовател от Националната следствена служба, която е в структурата на второстепенния разпоредител по бюджета на съдебната власт Прокуратура на Република България, следва да се организира по начин, който да гарантира организационната, финансовата и административната самостоятелност на европейските делегирани прокурори и на Администрацията на европейските делегирани прокурори от Република България. В тази връзка се предлага заплащането на възнаграждението и разходите на вещото лице в тези случаи да се извършва със средствата, определени за дейността на Администрацията на европейските делегирани прокурори от Република България.

По отношение на заплащането на възнаграждение за явяване пред съд в случаите, когато вещото лице е служител на Прокуратурата на Република България, е направено предложение за допълнение на чл. 22, сходно с действащия текст на чл. 21 ал. 2 за вещи лица, служители на Министерството на вътрешните работи. По този начин всички разходи, свързани с извършването на експертизата - от изготвяне на експертно заключение до изслушването му пред съда, ще се подчиняват на един и същи режим.

**3. Регламентиране на процедура по актуализиране на списъците:**

Включването на специалисти в списъка с вещите лица в съответствие със Закона за съдебната власт и Наредбата се провежда по определена процедура, за която се назначава специална комисия, която разглежда предложенията за включване в списъците, отправени до председателя на съответния окръжен или административен съд или до административния ръководител на съответния орган на съдебната власт. Практиката показва, че с малки изключения, комисиите приемат кандидатстващите експерти и по съответния ред предлагат тяхното вписване. В същото време, липсва процедура по актуализиране на списъка в случаите, когато следва да се отписват починали лица, което бе очертано като основен проблем в хода на дискусиите, проведени в Министерството на правосъдието. С цел осигуряване на работещ механизъм се предлага разрешение, според което органите на съдебната власт на основание чл. 385 от Закона за съдебната власт и по реда на Наредба № 14 от 2009 г. за реда и начина за предоставяне достъп на органите на съдебната власт до Регистъра на населението – Национална база данни „Население“ да извършват служебна проверка в Националната база данни „Население“ за настъпило събитие „смърт“, като присъединяват информацията относно тази проверка към постъпилите предложения, които изпращат на комисиите по подбор.

Проектът цели и прецизиране на разпоредбите относно основанията за отписване на специалисти, включени в списъка на вещи лица, и начините за констатиране на съответните обстоятелства.

**4. Въвеждане на възможност за кандидатите за включване в списъци на вещи лица да санират допуснати от тях пропуски при подаване на заявленията си.**

Наредбата не урежда изрично възможността кандидатите да отстранят нередовности на подаденото от тях заявление и/или приложенията към него. В тази връзка се предлага кандидатът да се уведомява по предоставената от него електронна поща за констатираните нередовности, а в случаите, когато не е посочил електронна поща, уведомяването да става чрез интернет страницата на съответния орган на съдебната власт, като се предоставя и разумен срок за отстраняването им.

**5. Привеждане в съответствие на подзаконовия нормативен акт със Закона за съдебната власт, чрез заличаване на Агенцията по вписване от органите, за които се съставят списъци на специалистите.**

На основание чл. 398, ал. 1 и 2 от Закона за съдебната власт ,,за всеки съдебен район на окръжен и на административен съд се съставят списъци на специалистите, утвърдени за вещи лица и за преводачи. Върховният касационен съд, Върховният административен съд, Върховната касационна прокуратура, Върховната административна прокуратура и Националната следствена служба при необходимост утвърждават отделни списъци за нуждите на своята дейност.‘‘

Вещите лица – оценители по смисъла на чл. 72 от Търговския закон, се назначават по реда на глава седма „Вещи лица за оценка на непарични вноски, ликвидатори, контрольори, проверители и регистрирани одитори‘‘ на Наредба № 1 от 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. Длъжностното лице по регистрацията назначава три вещи лица за оценка на непарична вноска по искане на съдружник или акционер - заявител на оценка на непарична вноска в капитала на капиталово търговско дружество. Вещите лица се назначават измежду вписаните в регистъра, воден към Камарата на независимите оценители.

**6. Детайлизиране на правата и задълженията на служителите от Министерство на правосъдието, имащи достъп до Информационната система „Единен регистър на вещите лица”:**

Измененията в чл. 41 и 42 от Наредбата имат за цел да създадат яснота и да разграничат правата по предоставяне на служебния достъп до Информационна система „Единен регистър на вещите лица“ от служителите на Министерството на правосъдието и от съдебните регистратори към съответните съдилища с оглед улесняване на достъпа до системата на магистратите, съдебните изпълнители и вещите лица в страната. Урежда се изрично, че служителите от Министерството на правосъдието имат право да предоставят потребителско име и парола за достъп до системата на съдебните регистратори и на съдебните изпълнители, а съдебните регистратори съответно имат право да предоставят потребителско име и парола за достъп до системата на съдиите, прокурорите, следователите и вещите лица.

**7. Разширяване на приложното поле на акта и върху специалисти, назначени от органите на съдебната власт, органите на досъдебното производство и тези по изпълнителни дела, които не са включени в списъците:**

Вещото лице се назначава от органа, който възлага експертизата, от съответния списък на специалисти, утвърдени за вещи лица. Законът за съдебната власт е въвел изрична възможност при необходимост за вещо лице да се назначи и специалист, който не е включен в съответния списък. Обикновено такива случаи възникват, когато предметът на експертизата изисква изключително специфични познания, а в списъците липсва нужният специалист. В тази връзка е предложено изрично допълнение на приложното поле на Наредбата относно специалистите, назначени от органите на съдебната власт, органите на досъдебното производство, както и тези по изпълнителни дела, които не са включени в съответния списък.

**8. Актуализиране на Приложение № 1 към чл. 4 „Съдебни експертизи по класове и видове“:**

Експертизите са групирани по класове и видове. С оглед на практиката по изготвяне на експертизи е предвидено актуализиране на Приложение № 1 към чл. 4 „Съдебни експертизи по класове и видове“. Предложеното допълнение на класификатора с нов клас и видове съдебни експертизи е с цел систематизиране и използване на по-голям обем специални знания за нуждите на органите, възлагащи експертизи.

**9. Съобразяване с конституционните промени от м. декември 2023 г.**

Законът за изменение и допълнение на Конституцията на Република България е обнародван в ДВ, бр. 106 от 2023 г. С конституционните промени се въведе децентрализация на структурата на прокуратурата чрез промяна на чл. 126 от Основния закон. Измененията предвиждат структурата на прокуратурата да е в съответствие с тази на съдилищата, които разглеждат наказателни дела, а главният прокурор да е административен ръководител на върховната прокуратура. В тази връзка е предложено изменение в чл. 8, ал. 2 от Наредбата.

**Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба:**

Вещите лица се назначават по инициатива на органа на досъдебното производство, съда или по искане на някоя от страните по делото. Възнагражденията им се изплащат от депозит или от бюджета на органа, назначил експертизата, и в тази връзка новата уредба ще доведе до увеличаване на разходите за органите, възлагащи експертизи и за страните по делата.

**Очаквани резултати от прилагането:**

1. Повишаване на мотивацията на вещите лица за участие в досъдебните и съдебните производства чрез осигуряване на адекватност на възнаграждението за положения труд и гарантиране на възможността за покриване на направените от тях разходи;

2. Осъвременяване на списъците на вещите лица;

3. Намаляване на административната тежест на кандидатите за включване в списъците на вещите лица;

4. Привеждане на Наредбата в съответствие със ЗСВ и прецизиране на разпоредбите относно: процедурата по включване на кандидатите в списъците на вещи лица, основанията за отписване на специалисти, включени в списъка на вещи лица, и начините за констатиране на съответните обстоятелства, правата и задълженията на служителите от Министерство на правосъдието, имащи достъп до Информационната система „Единен регистър на вещите лица”.

**Анализ за съответствие с правота на Европейския съюз:**

Проектът на наредба не е свързан с въвеждане на изисквания на правото на Европейския съюз, поради което не е необходимо изготвянето на анализ за съответствие с него.

Проектът на нормативен акт е публикуван на интернет страницата на Министерството на правосъдието и на Портала за обществени консултации, съгласно изискванията на чл. 26 от Закона за нормативните актове (ЗНА). На основание чл. 26, ал. 4, изр. първо ЗНА срокът за провеждане на обществени консултации по проекта е 30 дни.

В съответствие с чл. 7з, ал. 1 от Закона за електронното управление, проектът на Наредбата е изпратен за съгласуване с министъра на електронното управление.

В изпълнение на изискването на чл. 403, ал. 1 от Закона за съдебната власт проектът на Наредба е изпратен за съгласуване с Висшия съдебен съвет.